

SOYKIRIM TANIKLARI

Aleksandr II, Kuban Kazak Ordu General Yardımcısı Yevdakimov'a hitaben 24 Haziran 1861 tarihinde yazdığı mektuptan: "**Ş**imdi, Allah'ın yardımı ile Kafkasya'nın tamamen işgal edilmesi konusunda sona gelinmiştir. Bundan sonra yapılacak iş, birkaç yıllık yoğun çalışma ile bize düşman olan dağlıları yaşadıkları ülkelerinden (verimli topraklarından) sürgün etmek ve buralara sürekli ikamet edecek olan Rus Hıristiyan nüfusu yerleştirmektir."

(Kafkasya Savaşı hakkındaki Arşiv materyalleri ve Çerkeslerin (Adigelerin) Türkiye'ye sürgün edilmeleri. (1848-1874) Ç.2. Nalçık. "El-Fa" 2003. S. 80-81).

Kafkasya Ordusu Komutanı Büyük Prens Mihail Nikolayeviç'in, kardeşi Çar'a yazdığı mektuptan: "Bu savaşın bitmesinin vazgeçilmez şartlarından biri, Karadeniz sahillerinin doğusunun dağlılardan tamamen temizlenmesi ve dağlıların Türkiye'ye göç ettirilmesidir."

(Kafkasya ordusu komutanı Büyük Prens Mihail Nikolayeviç'in, Savunma Bakanına (Askeri Bakana) çağırısı / Kafkasya savaşının problemleri ve Çerkeslerin Osmanlı İmparatorluğu topraklarına göç ettirilmesi. Arşiv materyalleri toplu eserleri. Nalçık. 2001. S. 264.)

1864 yılının Mart ayında Büyük Prens Mihail Nikolayeviç şu raporu vermişti: "Laba nehrinin batısında bulunan kuzey yamaçlardaki tüm alanlar ve güney yamaçları, Kuban ağzından Tuapse'ye kadar, bize düşman olan nüfustan temizlenmiştir." Dokümana İmparator Aleksandr II'nin el yazısıyla "Allaha şükürler olsun" ifadesi yazılmıştır."

(Büyük Prens General-feldtseyhmeyster Mihail Nikolayeviç'in, Savunma Bakanına, dağ eteklerindeki bölgelere nüfusun yerleştirilmesi ve Dahovskiy ve Dcubgskogo birliklerinin başarılı hareketleri hakkında gönderdiği yazı. / Kafkasya savaşı problemleri... S. 260.)

1828 yılında yakılmış (yağmalanmış) topraklar taktiği topyekün uygulanmaya başlandı. Baron Stal, yakılmış (yağmalanmış) aullar (köyler) hakkında şunları bildiriyor: "Tüm ülke, Yukarı Kuban'dan, Kurdcipsa Nehri'ne kadar ateşe verilmişti. 210 köy, büyük tahıl rezervleri ve saman imha edildi, çok sayıda koyun ele geçirildi."

(Çerkes halkının etnografisi hakkında röportaj. Genelkurmay Başkanı yarbay Baron Stal 1852 yılında hazırladı / Kafkasya toplu eserleri. General-binbaşı Potto editörlüğü altında. T. XXI. Otd. II. Tiflis. 1900. S. 164).

“Birkaç bomba ve roketin patlamasının ardından, Rus Kazakları aula giriyor ve kıyıma başlıyordu. Aniden yapılan saldırı karşısında korkan ve uykulu olan dağlılar (Çerkesler), yoğun topçu ateşi ve ateşleyici bombaların altında yanmalarına rağmen, kısa zaman içerisinde toparlanıyor, savaşıyor ve ailelerini savunuyorlardı. Saat 13.00’lerde ise Çerkes aulu (köyü) ve burada yaşayan insanlar için artık her şey bitmiş oluyordu.”

(Şpakovskiy A. İhtiyar Rus Kazak'ının Yazıları // Askeri toplu eserler. 1870. № 7 (Temmuz). Otd. I. S. 203).

Ambargo ve açlığın kıskırtılması, A.A. Velyaminov tarafından 1833 yılında dağlıların bastırılması için teklif edilen esas enstrumanlardan idi:

“Ve, esas mesele, Kafkasya'nın kuzeyinde yaşayan halkları itaat ettirmektir. Açlık, bu konuda en güçlü faktörlerden biridir. Bunu hayata tatbik etmek için, hayati önem taşıyan insani ihtiyaçların Karadeniz tarafından getirilmesi gerekiyor... Tarlaların beş sene süreyle imha edilmesi, onları silahsız bırakacak ve bundan sonraki hareketleri kolaylaştıracaktır.”

(Kafkasya ayrı kolordu komutanı Baron Rozen'in 13 Mayıs 1833 tarihli ve № 279 nolu mektubuna, General Velyaminov'un 20 Mayıs tarihli ve № 155 nolu cevabı; Dağlıların tamamen itaat ettirilmesi planı hakkında.)

“Birkaç dağlının naaşı bugünün ganimetlerinden idi. Bu dağlıların başları kesildi ve keten beze sarılarak dikildi. Velyaminov her kesilen baş için birer çervonets (Rus Çarı parası) ödüyor ve kelleler Kafatası Bilimler Akademisine gönderiliyordu. Busebeple öldürülen her dağlı için bir de inatla kavga ediliyordu...”

Ölülerin başlarının kesilmesi için yapılan kavgalar, Kafkasya ordularında gelenek ve adete dönüştü. İlk defa böyle bir şey yaşadığım ve yeni resim ve hatıralardan esinlenmeme rağmen, Kazak piklerinin sonuna bağlanan ve keten bezine sarılan başların görüntüsü bende nefret ve öğrenme hisleri uyandırdı.”

(Grigoriy İvanoviç Filipson'un hatıraları. M., 1885. S. 127).

“Zass, adetlere uygun olarak, öldürülen dağlıların başlarının kesilmesi emrini verdi ve bu ganimet ile kendi mukavim siperine döndü. Bundan bir yıl sonra ben General Zass ile Stavrapol’da karşılaştım. O kızakta gidiyordu. Diğer içinde kovuk bulunan kızakları ise arkasından çekip götürüyordu.

- “Zatıralileri, nereye gidiyorsunuz ve ne getiriyorsunuz ?”

-“Yıllık izne gidiyorum. Toprak ve Velyaminov’a halledilmiş işleri götürüyorum” dedi ve kızaktaki kovuğu açtı.

Ve ben öğrenerek, orada bulunan elli tane çıplak kafatasını gördüm. Velyaminov onları Bilimler Akademisine gönderdi.”

(Grigoriy İvanoviç Filipson’un hatıraları. S. 102).

“Zass’ın bulunduğu yer Proçnookopskaya kalesi sadece Zakubanlıları değil, tüm buradan geçenleri de dehşete düşürüyordu. Bu kale toprak tabya ve tarak ile çevrili idi ve bu kalenin çok yerinde Çerkeslerin kelleleri görünüyordu.”

(Rakoviç D.V. Kafkasya’daki Tenginskiy alayı. 1819-1846. General-binbaşı Potto editörlüğü altında. Tiflis, 1900. S. 150).

“Yollarda, dehşet verici görüntüler görüyorduk; çocukların, kadınların, ihtiyarların her tarafa dağılmış ve köpekler tarafından parçalanmış ve kemirilmiş naaşları; açlık ve hastalıktan yorgun düşen ve zayıf oldukları için ayaklarını zor kaldıran ve halsizlikten tükenmiş olan ve ölmeden aç köpeklerin ganimeti olan göçmenler...

Hayatta ve sağlıklı olanların, hiçbir zaman ölenleri düşünme imkanları olmuyordu. Çünkü onların kendileri için de gelecek pek iç açıcı değildi. Türk şkipperleri, cimriliklerinden Çerkesleri yük gibi yüklüyor, kiraladıkları gemileri Küçük Asya sahillerine kadar götürüyorlardı. Ve hastalık belirtisi verenleri, yük gibi gemi bortunun dışına, sahile bırakıyorlardı. Dalgalar, bu bahtsızların naaşlarını Anadolu’nun sahillerine bırakıyordu... Türkiye’ye gönderilen Çerkeslerin maalesef yarısı menzile ulaşmışlardı. Bu ölçekte bir acıyı insanlık çok nadir yaşadı.” (Drozdov İ. Dağlılar ile Batı Kafkasya’da son mücadele. // Kafkasya toplu eserler. Tiflis, 1877. T. 2. S. 457).

: “Ben hiçbir zaman Novorossiyskiy Limanında toplanan dağlıların durumunu unutamam. Sahilde 17.000 kişi toplanmıştı. Daha sonra yılın yağmurlu ve soğuk hava döneminde, yaşamak için hiçbir elverişli şartın olmadığı durumda,

dağlılar arasında yayılan bulaşıcı tifüs ve çiçek hastalıkları onların durumunu daha da zora sokuyordu. Ve gerçekten her insanın yüreği bunu kaldıramazdı: Nemli toprakta yatan genç Çerkes kadının koynunda yatan iki bebekten biri çırpınarak can vermeye çalışırken; diğeri, susuzluğunu vefat eden annesinin göğsünü emerek gidermeye çalışıyordu. Böyle tablolar çok nadir olur..." (Berje Ad. P. Dağlıların Kafkasya'dan sürgün edilmesi. // Rusya geçmişi. 1882. T. 33. Kn. 2. S. 362 – 363).

"Velyaminovskiy limanındaki küçük düz bir arazide binlerce insan, açık havada, soğuk rüzgara maruz kalarak, üzerlerine sık sık yağış alarak, gıda sıkıntısı çekerek sıcak yemek bulamadılar. Çocuk, kadın ve yaşlılar ağır hasta oldular ve çoğunluğu, tifüs ve ishal hastalıklarından öldüler. Çok sayıda insan, kendi anavatanlarının sahillerinde öldü ve büyük ve sık rastlanan mezarlara gömüldüler." (Olşevskiy M. Kafkasya, 1841-1866 yılları. SPB.: "Zvezda" (Yıldız) Dergisi., 2003. S. 550).

"Biz, onları sınır dışı etme (sürgün) kararı aldık. Çünkü onlarla ilgili zorluklar çektik ve onların düzenini kurmada beceriksiz kaldık. Ancak dağlılar, Karadeniz sahillerinde bulunan dağlarda devlete faydalı veya en azından zararsız olabilirlerdi. Onların sürgün edilme kararı devlet tarafından alınmıştı. Taşımada Türk gemilerinin kullanılması en uygun veya tek seçenek kabul edilmişti... Bizim sahillerimizde yaşananları rahatça izlemek için çok güçlü sınırlara sahip olmak ve kendine hakim olmak gerekiyordu. Nehrin denize döküldüğü yerden 2-3 verst (km) mesafedeki akıntıda, kumda ve galoşlarla binlerce Çerkes evsiz ve barksız, sokaklarda haftalarca yaşam mücadelesi verdiler. Birkaç bin insan, küçük bir bölgede askerlerin kontrolü altında bekletildiler. Gündüz ve gece güneşin kavurucu ışınları altında, bazen de yağmur ve rüzgar altında yaşam mücadelesi verdiler... Atmosfer, küçük bir alanda toplanan ölü hayvan ve diğer şeylerin atıklarından zehirlenmişti. Hezimet (bozgun) böyle gerçekleşmişti. Tam bir hezimet, geri dönüşü olmayan bir hezimet. Asırlar boyu kurulan ve güçlenen medeniyetin hezimet... Bu hezimetten ölenlerin sayısı birkaç değil, onlarca değil, yüzlerce ve binlerce idi. Hastalıklar ve her türlü olumsuzluk çok kişiyi daha gemilere binmeden ölüme götürdü. 15 ve daha fazla gün çok kötü şartlarda geçen deniz yolculuğundan sonra, nicelerine Türk sahillerine inmek nasip olmadı. Bu hiçbir zaman sorgulanmadı; evet ve ne için? Pek çokları küçük yaşlarında, yeni

hayat şartlarına uymak için Küçük Asya bozkırlarında verdikleri yaşam mücadelelerini kaybettiler...

Bunların hepsi, yani göçmenlerin yaşadıkları felaketler ve onları ileride bekleyen gelecek, bizlere, yani onların yağmalanmalarına yakinen şahit olanlara malum idi. Yüreğimiz sıkılıyor ve ağrıyor. Ancak, tekrar ediyorum, burada bizim faaliyetimiz, bizim iştirakimiz, bizim yardımımız ne olabilirdi? Zaman zaman rapor veriyorduk ve göçmenlerin en azından yakıt, tuz ve diğer insani ihtiyaçlarının karşılanması veya onların hareket alanlarının ağaç ve bitkilerden mahrum olmayan bozkırlara kadar devam etmesi gerektiğini belirtiyorduk.

Bizim General, önce raporları dikkatle dinledi ve galiba bazı denemeler yaptı. Daha sonra sabırsızlandığımızı görünce, açık ve sert bir şekilde bunların bizim işimiz olmadığını, kendisinin de emri yerine getiren biri olduğunu kaydetti; ayrıca, emirlerin ne yaptığını bilen üst düzey makamlardan geldiğini, onların da bu emirleri kendi planlarına uygun ve devletin gerekçelerini gözeterek verdiklerini belirtti.

Devletin "gerekçeleri" – yüksek sesli, korkunç kelime! –... Bu kelimenin arkasına sığınarak, dünyada Hıristiyan morali ile hiç bağdaşmayan ne kadar işler yapılmış, halkların tarihi hayatlarını değiştiren neler gerçekleştirilmiş, geçmiş zamanlardan günümüzde cereyan eden olaylara dek neler işlenmiş." (Starostavskiy A. Dağlarda. Eski hatıralardan // Avrupa Habercisi. 1896. № 3. S. 198 – 208).

Onlar dehşet içerisinde kaçıyor, ormanlara gizleniyor, daha yağmalanmamış aullara saklanıyorlardı. Ancak yok edici fırtına daha ileri gidiyor ve onları yeni sığınaklarında da buluyordu.

Sayıları hızla artan yoksul insanlar, batıya doğru kaçıyorlar, ancak acımasız süpürge, onları daha ileriye doğru savuruyor ve sonunda, Kafkasya sıradağlarının üzerinden, Karadeniz sahillerine büyük yığınlar halinde atıyordu.

Halen hayatta kalanlar buradan vapur ve sade gemilere yüklenerek Türkiye'ye götürülüyorlardı. Sahilde bulunmak ve beklemek çok zor idi, çünkü vapur ve sade gemi sayısı çok azdı.

Deniz ötesine göç edenlerin sayısı yarım milyondan fazla idi. Bu kadar insanı taşımak için vasıta bulmak kolay değildi ve zavallı mülteciler aylarca kendi sıralarını bekliyorlardı. Taşıma vasıtalarının hazırlanması ile ise hiç kimse

ilgilenmiyordu... Tüm bu vahşî zehirleme, diğ̈er kelimeyi bulamıyorum, dört sene sürdü ve 1863 yılında zirveye ulaştı. Çerkeslerin faciası, tarife sığmayacak kadar acıdır. Takipten kaçarken, evsiz ve gıdasız, kışın eksi 20 derece soğukta dışarıda dolaşıyorlardı. Kış ayları sanki özellikle çok soğuk idi. Çerkesler arasında yıkıcı hastalıklar kol gezmeye başladı, özellikle tifüs. Aileler dağılıyor, anne ve babalar çocuklarını kaybediyorlardı. Açık havada ve mağaralarda ölüyorlardı. Görgü tanıkları, zavallıların insan etini bile yediklerini gördüklerini söylüyorlardı.

Ben, bir görgü tanığı olarak, dağılıların kovulmasının dehşetinden bahsediyorum. Onların sürgün edilmesi Novorosisk'e kadar devam ettiği sırada, Tsemes vadisi ve limanı çevresindeki tüm dağları aulların yakılmasından sonra çıkan duman sardı. Geceleri ise her yerde yangın ateşinin görüntüleri yer ve göğü sarmıştı. Biz, dağlarımızın böyle yoğun bir şekilde iskan edildiğini hiç sanmıyorduk. Neredeyse, her bir dereden duman yükseliyor ve ateş parlıyordu. Bu feci resim gözlerimizin önünde bir ay süresince durdu...

Bu zaman içerisinde kaç dağlının, her türlü yoksunluk, açlık, soğuk ve hastalıktan öldüğünü sadece Allah biliyor. Cesetlerinin orman ve ağaçlıklarda sayılması mümkün değildi. Hatta sahilde, bizim gözetimimiz altında bulunan dağılılardan, toplu ölenlerin cesetleri acilen gömülüyor ve sayılmıyorlardı. Sadece, tifüs hastalığından ölenlerin cesetlerine karşı tedbir alınıyor, hastalığın diğ̈er insanlara bulaşmaması için çalışılıyordu. Babam, daha sonra bana, onların (dağılıların) cesetlerinin gömüldüğü (limanın diğ̈er tarafındaki) yerleri gösterdi ve cesetlerin üzerine toz kireç döküldüğünü, sayılarının çok olduğunu söyledi. Ancak, kesin rakamları kimseye söylemiyordu.

Batı Kafkasya'da meydana gelen bir halkın katledilmesi gibi olaya tarihte çok az rastlanır... Böylece, büyük, zengin, güzelliği ile büyüleyici ülke, burada binlerce yıl yaşayan nüfusundan (ahalisinden) kökten "temizlenmişti." " (Smolin M. B. İmparatorluğun yolu röportajı. Bilinmeyen Rus konservatörleri, XIX.asrın ikinci yarısı–XX.asrın birinci yarısı. M.: "Moskova" Dergisi. 2000. Alıntı. bu: <http://khmelev.livejournal.com/81944.html>).

* 1848 yılında yayınlanan "Kavkaz" isimli Rusça gazetesinin 23 sayılı nüshasında şunlar yazıyor: "Çar generalleri, dağlık arazilerde gerçekleştirdikleri ceza operasyonlarında, önüne gelen her şeyi imha ediyor, yakıyor, yıkıyor, yağma ediyorlardı. Hayvanlarına el koyuyor, sivil halkı esir ediyorlardı. Yerlilerden birinin hayvan çalması gibi her hangi bir küçük hırsızlık suçu yüzünden, hiçbir suçu olmayan köylerin tüm halkı imha ediliyordu."

* Aynı ideallere hizmet eden ve 1812-1826 yılları arasında Karadeniz Bölgesi Birlikleri Komutanlığı'nı yapan General Volosof sadece 1822 yılında 17 büyük, 119 küçük Çerkes köyünü voryüzünden silmiştir. Operasyonların hedefi, bölgeyi yerli halktan arındırmaktır. Nitekim bir Rus şovenisti olan P.P. Korolenko 1874'de yayınlanan "Çernomortsı" isimli kitabında Vlasov'u överken şunları yazmaktadır: "1825 yılı boyunca bizim müfrezeler Kuban ötesini ezip geçiyorlardı ve dağlıların köylerini yok ediyorlardı. Yangın ve baskınlarda binlerce Çerkes hayatını kaybettiği gibi, yiyecek ve yakacak rezervleri de imha edildiği için sağ kalanlar da açlık ve hastalıktan ölüyorlardı..."

* Rus Tarihçi Y.D. Felisin ise Kafkasyalılara yapılanları "Kubanskiy Sbornik" Dergisi (cilt 10, sayı 164)'nde şöyle tasvir ediyor: "Bu, gerçek ve acımasız bir savaştı. Yüzlerce Çerkes köyü ateşe verildi. Ekin ve bahçelerini imha için atlara ciğnettik, sonuçta bir harabeye dönüştü."

* Yine 16 Ekim 1833 tarihinde Kafkasya'da savaşan Baron Rozen'in, Harbiye Vekili A.İ.Çernişev'e yazdığı, "Natuhaçlar, Şapsığlar ve Abzehler, bizimle ticaret yapmamaya yemin etmiş bulunuyorlar... Onlarla dostane ilişkiler kurmak imkansız bir şeydir... bu ırkı yok etmek zorundayız" sözleri pek yorum yapmaya gerek bırakmıyor.

* Tarihçi, yazar ve Kafkasya Uzmanı olan Platon Zubov, "1834 Kafkas Bölgesi ve Rusya'ya ait toprakların tanıtımı" adlı eserinde şöyle diyor: "Çeçenler, haydut, hırsız, hain, son derece cesur, korkusuz, kararlı, zalim, kibirli, alaycı, gururlu ve kontrol edilemez insanlardır. Bunlardan kurtulmanın tek yolu hepsini toptan imha etmektir."

* Asker olarak Kafkasya'da bulunan ünlü yazar Kont Lev Tolstoy ise şunları yazıyor: "Köylere gece karanlığında dalıvermek adet haline gelmişti. Gece karanlığının örtüsü altında Rus askerlerinin, ikişer üçer evlere girmesini izleyen dehşet sahneleri öylesineydi ki, bunları hiçbir rapor görevlisi aktarmaya cesaret edemezdi..."

* Rus Tarihçi Zaharyan ise işledikleri soykırım suçunu açıkça itiraf etmektedir: "Çerkesler bizi sevmezler. Biz onları, özgür çayırlarından çıkardık. Köylerini yıktık. Bir çok kabile tümüyle yok edildi..."

Özellikle Sisianov, Bulgakof, Yermolov, Kosarev, Velyaminov, Emmanuel, Vlasov ve Zass gibi Çar generalleri yerli halka karşı işlenen soykırım suçunun o dönemdeki icracılarıdır ve zulümlerini devlet politikası olarak gerçekleştirmişlerdir.

* * *

*Çar döneminin şoven tarihçilerinden R. A. Fedayev "Kafkasya Mektupları" (1865) adlı kitabında açıkça şöyle yazmaktaydı. "Kuban ötesi dağlılarının toprakları devlete lazımdır, kendilerine ise hiç gerek yoktur."

* * *

* Dağlılara karşı savaşan M.İ. Benyukov hatıralarında (Russkiy Arkhiv, S.Petersburg, Kitap, Sayı:1-2, sayfa 435) , "Batı Kafkasya'nın iskanı ile ilgili resmi projenin uygulanmasından sorumlu Kont Yevdomükov'un Kafkasya'daki savaşın bitiminin bütün dağlıların denizin karşı tarafına kovulmasıyla mümkün olacağını inandığını, boyun eğseler dahi zararlı ve tehlikeli olduklarını düşündüğünü, bu yüzden onların sayıca azaltılmaları ve yaşama şartlarından yoksun kalmaları için her yola başvurduğunu" yazmaktadır.